

اطلس مشاغل بومی استان سیستان و بلوچستان

وزارت تعلیم

۶	پیش‌گفتار
۸	مفهوم آموزش و پرورش
۱۴	کلیاتی درباره‌ی استان سیستان و بلوچستان

فصل اول : مشاغل بومی

۳۲	۱. ۱. قالی‌بافی
۳۸	۱. ۲. گلیم‌بافی
۴۲	۱. ۳. سوزن‌دوزی
۶۵	۱. ۴. حصیربافی
۷۱	۱. ۵. زرگری
۷۹	۱. ۶. سفال‌گری

فصل دوم : مشاغل عمومی

۸۴	۲. ۱. برق
۸۷	۲. ۲. حسابداری
۹۰	۲. ۳. پرورش شترمرغ
۹۴	۲. ۴. دامپروری
۹۸	۲. ۵. شیرینی‌پزی
۱۰۱	۲. ۶. تولید محصولات لبنی
۱۰۴	۲. ۷. ناتوایی نان سنتی
۱۰۷	۲. ۸. باغبانی

فصل سوم : کارآفرینی

۱۱۲	مقدمه
۱۱۲	کارآفرین کیست؟
۱۱۳	کلیات موضوع کارآفرینی
۱۱۵	اهمیت کارآفرینی
۱۱۵	اهمیت کارآفرینی از نظر ایجاد اشتغال

۱۱۶	 نقش و ویژگی‌های کارآفرینان در جامعه
۱۱۶	 ویژگی‌های کارآفرینان
۱۱۶	 نقش و آثار کارآفرینان در جامعه
۱۱۷	 ضرورت پرورش و آموزش کارآفرینان
۱۱۸	 منابع و مآخذ

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

اشتغال یکی از مهم‌ترین ارکان زندگی بشر در طول تاریخ بوده است. انسان علاوه بر ارضای نیازهای مادی خود از طریق شغل، همواره به دنبال این بوده است که احساس استقلال، اتکای به نفس و کارآمدی خود را از طریق کار برآورده سازد. پرسش‌هایی که همواره پیش روی انسان معاصر قرار دارد این است که اقتصاد نوین چه تغییراتی را بر نوع، بافت و کیفیت زندگی و مشاغل آینده اعمال خواهد کرد؟ مشاغل آینده دست‌خوش چه تحولاتی از نظر فنی و تئوری خواهند شد؟ توزیع افراد در مشاغل آینده چگونه خواهد بود؟ نقش و جایگاه آموزش و پرورش، خانواده و دولت در بسترسازی اشتغال چیست؟ این پرسش‌ها و پرسش‌هایی از این قبیل، نگاه موشکافانه، علمی و پژوهش‌محوری را به اشتغال و آینده‌ی آن در جامعه اقتضا می‌کند.

کشور ما با داشتن آمار بالای نیروهای جوان و جویای کار از یک طرف و توسعه‌ی دانشگاه‌ها و سیر صعودی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از طرف دیگر، باید بیش از گذشته خود را با تغییرات در عرصه‌ی تحصیل و اشتغال هماهنگ کند. در این میان نقش آموزش و پرورش به‌عنوان محور توسعه و نهادی تأثیرگذار، صد چندان می‌شود. متخصصان و اندیشمندان آموزش و پرورش با توجه به نقشه‌ی جامع علمی کشور و سیر چشم‌انداز شغلی جامعه باید به این سمت معطوف شوند که نیازسنجی‌های دقیقی از فضای اشتغال کشور در حال و آینده ترسیم کرده و گام‌های حساب‌شده و مبتنی بر پژوهش در جهت هدایت صحیح و مناسب فرزندان کشور به سوی شگوفایی در عرصه‌های شغلی بردارند.

از آن‌جا که هدایت صحیح تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان به‌عنوان یکی از ارکان اولیه و اساسی در تنظیم بازار کار محسوب می‌شود، مدیریت و برنامه‌ریزی مناسب و درست در این راستا اهمیت روزافزونی می‌یابد. تغییر نظام راهنمایی و هدایت تحصیلی و شغلی از حالت نقطه‌ای به حالت فرآیندی (رشدی) یکی دیگر از دلایلی است که به تبع آن باید فرایند اکتشاف، جایابی و انتخاب شغل دگرگون شود.

در راستای تحقق اهداف نظام آموزشی جدید (۳-۳-۶) یکی از گام‌های اساسی و مهم تحول در شیوه‌های هدایت تحصیلی و شغلی این است که چشم‌اندازهای فکری و عملی این نظام پوشش داده شود. از آن‌جا که اطلاع‌رسانی تحصیلی و شغلی به شیوه‌ی صحیح و مبتنی بر آخرین یافته‌های علمی و پژوهشی که از یک طرف هماهنگ با فناوری‌های نوین رایانه‌ای و چندرسانه‌ای بوده و از طرف دیگر توجه کافی را به فضای بومی و فرهنگی کشور داشته باشد از اهداف اصلی چشم‌انداز توسعه‌ی آموزش و پرورش محسوب می‌شود، تدوین اطلس مشاغل بومی کشور در دستور کار قرار گرفته است.

در این راستا اداری کل امور تربیتی و مشاوره‌ی وزارت آموزش و پرورش به‌عنوان یکی از متولیان پژوهش، توسعه و تدوین فرهنگ جامع مشاغل بومی کشور با همکاری سایر استان‌ها و با هم‌فکری متخصصان راهنمایی و هدایت تحصیلی و شغلی، افتخار دارد برای اولین بار در کشور مجموعه‌ی کامل دایرةالمعارف شغلی برای استفاده‌ی دانش‌آموزان و سایر نهادهای مرتبط با اشتغال را عرضه نماید. شاخص‌های منحصر به فرد فرهنگ جامع مشاغل بومی کشور از این قرار است: این مجموعه براساس محورهای جدیدترین شبکه‌ی اطلاعات شغلی جهان (O*net) تدوین و با همکاری آموزش و پرورش استان‌های سراسر کشور بومی‌سازی شده است. در حال حاضر O*net معتبرترین دایرةالمعارف اطلاعات شغلی دنیا محسوب می‌شود که هر ساله قابلیت روزآمد شدن دارد. اطلاعات این فرهنگ مشاغل همه‌ساله توسط سازمان‌های متولی اشتغال، استخدام و سیاست‌گذاران بازار کار مورد بازبینی و تصحیح قرار می‌گیرد. فرهنگ جامع مشاغل بومی کشور کلیه‌ی مشاغل موجود در کشور را معرفی کرده و مورد تحلیل قرار می‌دهد. محورهای O*net بومی به‌گونه‌ای تدوین شده است که آخرین اطلاعات را درباره‌ی ویژگی‌های مشاغل نشان داده و مؤلفه‌های آن را با دقت تشریح می‌کند. عواملی هم‌چون سطح درآمد و امکانات مادی شغل، مدارک و تحصیلات لازم برای احراز شغل، شرایط ارتقا و چشم‌انداز آینده‌ی شغل،

مؤلفه‌های بومی و فرهنگی که شغل مورد نظر را مختص یک منطقه‌ی خاص کرده است و شرایط جغرافیایی و اقلیمی شغل به عنوان مؤلفه‌های محیطی در نظر گرفته شده است. علاوه بر آن، مؤلفه‌های درون فردی و بین فردی شغل نیز تشریح و معرفی شده است که عواملی هم چون شخصیت، ارزش‌های کاری مربوط به شغل، علایق مربوط به شغل، استعداد، مهارت‌های پایه و خرده مهارت‌ها، توانایی‌ها و باورهای مربوط به احراز شغل را در بر می‌گیرد.

امیدواریم تدوین اطلس مشاغل بومی کشور بتواند گامی اساسی در عرصه‌ی اطلاعات شغلی کشور - که همواره خلأ آن احساس می‌شده است - محسوب شود و هر ساله با روزآمد کردن و استفاده از فناوری‌های چند رسانه‌ای بتوانیم بر عینیت و کاربردی کردن اطلاعات بیفزاییم.

اداره‌ی کل امور تربیتی و مشاوره

مفهوم آموزش و پرورش

همواره دو مفهوم تعلیم و تربیت مدنظر مدیران و مسؤولان کشور عزیز اسلامی مان بوده است و همگان به این موضوع اذعان دارند که تعلیم و تربیت دو اصل تفکیک‌ناپذیرند و این عدم تفکیک نتیجه‌ی این باور است که انسان از دو جنبه‌ی تن و روان یا جسم و عقل ترکیب یافته است و هر کدام از دو اصل فوق بدون یک‌دیگر زیان‌بخش است. به دلیل تعامل انسان با محیط اجتماعی تربیت اصالت پیدا می‌کند و از این‌رو می‌توان برای ضرورت تربیت انسان علت‌های زیر را نام برد :

الف. تربیت، مهم‌ترین عامل موفقیت در سازگاری سازنده و مثبت است. به انسان ناچار است اجتماعی زندگی کند و زندگی اجتماعی سالم و سودمند بدون تربیت (البته تربیت صحیح) امکان ندارد. شخصیت آدمی در خلأ و انزوا رشد نمی‌کند بلکه عمدتاً ضمن تعامل در جامعه‌ی بشری رشد و تکامل می‌یابد.

ب. فرهنگ و تمدن انسان محصول تربیت است و با چگونگی آن ارتباط مستقیم دارد. ت. تربیت است که فرد و گروه را با حقوق و وظایف یا مسؤولیت‌های اجتماعی خویش آشنا می‌سازد.

ث. پیشرفت‌های علمی، فنی و هنری مستقیماً با تربیت و کیفیت آن بستگی دارد. ج. خلاصه، تربیت است که به انسان زندگی می‌بخشد و زندگی او را از زندگی سایر موجودات ممتاز می‌نماید.

«تربیت به معنای وسیعش یعنی کمک به پیدایش تغییرات مطلوب در افراد. با این تعریف، کار تربیت به مراتب وسیع‌تر است از آنچه معلم، دبیرستان و دانشگاه برعهده دارد. سرکارگری که کار جدید را به کارگران می‌آموزد، افسری که به سربازان فنون جنگ تعلیم می‌دهد، مأمور بهداشتی که به افراد نشان می‌دهد چه باید بکنند تا بیمار نشوند، همه به تربیت افراد مشغولند. دستگاه‌های تبلیغات که می‌خواهند اعتقاد یا عادت یا لزوم راه زندگی نوینی را در ذهن افراد راسخ کنند همه به کارهای تربیتی مشغولند.»

کسانی که برنامه‌ی تربیتی ملّتی را طرح می‌کنند در حقیقت راه زندگی او را از لحاظ دینی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی تعیین می‌کنند.

باید یاد بگیریم که :

تنها نیرومند بودن کافی نیست بلکه باید بیاموزیم که چگونه این نیروی خود را سودمند و مؤثر گردانیم و درست و به موقع، به صلاح خود و دیگران، مورد استفاده قرار دهیم.

البته، نه تنها، بلکه عمده ترین عامل (متغیر) مؤثر در آماده سازی مردم، مخصوصاً نسل های آینده، برای برخورد مؤثر و موفق با این گونه بحران ها و خنثی کردن یا تخفیف آماری منفی آنها « تربیت » یا آموزش و پرورش است. به عبارت دیگر، چنان که گفته شده و مکرر گفته خواهد شد، مدرسه (دبستان، دبیرستان، دانشگاه) امروز باید فرزند زمان باشد یعنی مسایل و بحران های روز را دریابد، راه های مواجه شدن با آنها را کشف کند و توانایی ها و مهارت های لازم برای سازگاری با آنها را در همه ی محصلان به وجود آورد و مرتباً تقویت کند.

بنابراین، انسان معاصر، علی رغم مدعیان مدرسه زدایی، شدیداً به وجود مدرسه نیاز دارد به شرط این که مدرسه واقعاً و عملاً مرکز یادگیری و تجربه باشد نه تشریفات مدرسه ای. چنین مدرسه ای را هم، معلمانی به وجود می آورند که خود تربیت شده باشند نه فقط دارندگان مدرک تحصیلات عالی.

مدرسه را آنگاه موفق و مؤثر خواهیم دانست که تربیت مؤثر انجام دهد و منظور از « تربیت مؤثر » یا آموزش و پرورش اثربخش، تربیتی است که محصلانش را شهروندانی مؤثر، و نه تنها مصرف کننده، بار آورد به طوری که بتوانند خود را عملاً مسؤول خویش و امور کشورشان و در حد گسترده، مسؤول جامعه ی بشری بدانند که دنیای امروز دنیای باز و بدون دیوار و مرز است. به گفته ی دیوئی « آموزش و پرورش زندگی است نه آماده شدن برای زندگی ». مدرسه را باید محصلان اداره کنند نه مدیر و کارکنان دیگر؛ در غیر این صورت مدرسه حکم ظرف و محصلان حکم محتوا (مظروف) را پیدا خواهند کرد. در چنین مدرسه ای، اعم از ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و دانشگاه، طبعاً از زندگی واقعی خبری نخواهد بود و کودکان و نوجوانان ابزار دست معلمان و مدیران تلقی خواهند شد!

علاوه بر توجه به تغییرات اجتماعی مذکور باید به نیازهای فردی کودکان، نوجوانان و جوانان نیز توجه کنند و این را می‌توان چنین خلاصه کرد :

۱- دارا شدن مهارت‌های لازم برای زندگی مستقل اعم از مهارت‌های تولیدی و اقتصادی و مهارت‌های برقراری روابط سالم انسانی میان هم‌میهنان و همکیشان خود و مردم سایر کشورها.

۲- رشد و تکامل در حفظ سلامت بدنی و عقلی و شناخت طرق و وسایل تأمین بهداشت عمومی.

۳- شناخت حقوق و وظایف خود و سایر ویژگی‌های لازم برای زندگی اجتماعی اسلامی از قبیل :

- خودشناسی و خودپذیری

- خودرهبری

- مسئولیت‌پذیری و بهتر انجام دادن آن

- خود را عضو مؤثر در محیط دانستن

- ملت‌های همسایه را شناختن و محترم شمردن آنها

- با اوضاع و احوال جهان و جهانیان آشنا شدن

- محیط طبیعی خود را شناختن و محافظت آن

۴- درک ارزش و اهمیت خانواده برای فرد و اجتماع، علاقه به تشکیل خانواده و شناخت عواملی که در موفقیت زندگی خانوادگی مؤثرند.

۵- شناخت کیفیت دستیابی بر وسایل و ابزارها و استفاده‌ی ماهرانه و هوشمندانه از آنها و نیز درک ارزش‌های استهلاکی و آثار اقتصادی آنها. مثلاً محصولات باید بدانند :

- وسایل و ابزارهای مختلف چگونه تولید می‌شوند و به‌دست می‌آیند.

- چگونه باید از این وسایل بیش‌ترین و بهترین استفاده را کرد.

- چگونه باید از استهلاک آنها جلوگیری به‌عمل آورد.

۶- شناخت روش‌های علمی و تأثیر علوم مختلف در زندگی انسان و شناخت حقایق علمی مهم و مربوط به طبیعت جهان و انسان و این‌که :